

ANTİKA TALANI

Roma İmparatoriçesi nasıl uçtu?

Bereket Tanrıçası Demeter heykeli 19 Haziran 1988 tarihinde kaçırılmaya çalışıldı. Atatürk Havaalanı'nda dikkatli bir kargo görevlisi tarafından yakalanan heykel Aydın'ın aitti.

Bu olaydan önce aynı kişiler 24 Eylül 1987 ve 29 Nisan 1988 tarihinde, aynı adrese aynı yöntemle iki sandık gönderdiler. Bu sevkıyatlardan biri insan boyundan büyük Roma İmparatoriçesi idi.

Fuat Aydın, Kapalıçarşı esnafınca 'Küçük Fuat' olarak bilinir. Bir rakip grubun ihbarı üzerine yakalanınca basına yüzyılın definesini kaçıran adam olarak tanıtıldı. Aydın Elmalı Cezaevi'nde 5 yıllık hapis cezasını çekiyor.

ÖZGEN ACAR'IN ARAŞTIRMASI ARKA SAYFADA

Roma İmparatoriçesi nasıl uçtu?

ÖZGEN ACAR

AYDIN / ANTALYA / İSTANBUL / NEW YORK — Teksas'ın San Antonio kenti Güzel Sanatlar Müzesi'nin, üç yeni bölümden oluşacak ek binasındaki “anıtsal eserler” sergisi 18 kasımda açılacak. Bu çerçevede insan boyundan büyük, mermerden yapılmış görkemli bir Roma imparatoriçesi heykeli de sergilenecek. Ancak bugün açıklayacağım olaylardan sonra bu büyük mermer heykelin sergilenip sergilenmeyeceği doğrusu kuşkulu.

Bu heykelin sergiye çıkıp çıkmayacağı, müzenin deposunda saklanıp saklanmayacağı, hatta müzenin dışında Türk yetkililerinden uzaklaştırılmak amacıyla bilinmeyen bir yere kaçırılıp kaçırılmayacağı henüz bilinmiyor.

Bu heykel de Türkiye'den kaçırıldı. Heykelin üç yıl önce kaçırıldığını belirledikleri halde, halkın vergilerinden aylığını alan TC'nin hiçbir yetkilisi, her zaman olduğu gibi bu heykelin de peşine düşmedi.

Heykelin kaçırılışını anlatmaya başlamadan önce, biraz eskilere doğru gidelim:

11 Aralık 1974 tarihli bir İstanbul gazetesinde tek sütunluk bir haberde, “Bir ihbarı değerlendiren mali polis, Kapalıçarşıda İbrahim Aydın adlı kişinin dükkânına yaptığı baskında 30 bin lira değerinde tarihi eserler ele geçirmiştir. Aydıner gözüaltına alınmıştır” deniliyordu.

7 Ekim 1976 tarihli İstanbul gazetelerinde, “Vergi borcunu hacize gittiler, tarihi kaçak eser buldular” başlıklı haberin ikinci başlığında ise kaçakçı, “Bunlar kırık döğük kapkacak, birkaç yüz lira etmez diyerek memurları kandırıyordu” denilmiştir.

“Birkaç yüz lira etmez” diyen İbrahim Aydın adlı kaçakçıya karşılık arkeologlar, Yunan, Roma ve Bizans devirlerine ait bu eserlerin değerinin -o zamanki para ile- bir milyon lira olduğunu söylüyorlardı.

Bosnak Kolasınlar'a kıyasla İbrahim Aydın, Mardinli bir Süryani aileden geliyordu.

Define tarlası

Aydın'ın Karacasu ilçesinde ünlü Afrodizyas antik kentine yakın Yaykın adlı bir köy vardır. 1981 yılının mayıs ayında Mustafa Ali Öyküüz'ün eşi iki tane altın para bularak eşine verir. Bu Bizans altınlarının bir yüzünde erkek, öteki yüzünde bir kadın resmi vardır.

Öyküüz, daha sonra yanına Davut Ayhan ve Abdullah Gül adlı iki arkadaşını da alır ve sikkelerin bulunduğu yöreyi çapayla eşeler ve 63 tane daha altın sikkeler bulur.

Seyyar kuyumcu İsmail Köseoğlu'na Bizans altınlarından tanesini 15'er bin liradan olmak üzere 5 tanesini satarlar. 60 tanesini de aralarında eşit olarak üçe bölerler. İki arkadaş daha sonra 40 taneyi de aynı kuyumcuya satarlar. İsmail bunları, Bozdoğan'da sarraf Mustafa Balcı'ya ve Öyküüz de 20 altınlık payını tanesi 15 bin liradan Alaşehirli Bilgi Özmüt'a devreder.

Mühendis Fuat Aydın

Sikkelerin pazarlanmasında aracılık eden kişiler, Karun Hazinesi'ni kaçıran Ali Bayırlar'ın haramilerinden yeğeni olan Ünal Bayırlar ile Neşet Ünsal, Memduh Güvenç ve İhsan Işıklı adlı kişilerdir. Bunlar da sikkeleri İstanbul'da kuyumcu Fuat Aydın'ı sattıklarını şöyle anlatırlar:

Bilgi Özmüt: “Sikkeleri Neşet ve Ünsal'a verdim. Onlar İstanbul'da Fuat'ın adına mal alırlar.”

Ünal Bayırlar: “Neşet Uysal ile benim fazla paramız yoktu. Onun için parayı havale olarak İstanbul'daki antikacı Fuat Aydın'ı çıkardı. Onun parası ile onun adına sikkeleri satın aldık.”

Neşet Uysal: “Paraları Ünal Bayırlar ile birlikte alıp bunları İstanbul'da antik para ticareti yapan Fuat isimli şahsa devir ettik. Bunlar 25 adet Bizans altınıydı.”

Yaykın köyündeki define olayı kısa sürede çevreye yayılır. Dedektörlü defineciler köye üşüşürler. Biri ağustosta 44, ötekisi eylülde 49 adet olmak üzere Roma gümüş sikkelerinden oluşan iki ayrı define daha bulunur.

44'lük ilk parti Roma gümüşlerinin Didim'de el değiştirişini İhsan Işıklı şöyle anlatıyor:

“Fuat Aydın bana telefon etti ve ‘Didim'de 44 tane para verecekler, al bana getir’ dedi. Bana 1.6 milyon lira verdi. 44 parayı aldım, teslim ettim. 50 bin liralık komisyonu Memduh Güvenç ile paylaştım.”

Memduh Güvenç: “İhsan Işıklı, İstanbul'da antikacılık yapan namı diğer Küçük Fuat (Fuat Aydın) isimli şahıstan 1.6

Bereket Tanrıçası Demeter dikkatli bir kargo görevlisi olmasaydı kimbilir şimdi dünyanın neresinde, hangi müzede ya da özel koleksiyon-da olacaktı? Acaba bu başarılı görevli ödüllendirildi mi?

milyon liraya 44 adet gümüş parayı alıp Kuşadası'nda teslim etti.”

49'luk Roma gümüş sikkeleri ise Fuat Aydın yerine, başka bir adrese gidecektir. Bu adresi önümüzdeki günlerde açıklayacağım. Bu olayların mahkeme ile ilgili bağlantıları konusunda Yüksek Hâkimler Kurulu'na bir araştırma yapılmasında da yarar vardır.

Elmalı'nın Bayındır köyünde nisan 1984'te “Yüzyılın Define-si”ni bulan üç kişinin defineyi görmesi için Antalya'ya davet et-

tiği kişilerden biri de Fuat Aydın'dır. Nüfus cüzdanında Mardin 1946 doğumlu yazar. Babasının adı İbrahim Aydın'dır.

Kapalıçarşı esnafınca “Küçük Fuat” olarak bilinir. “Büyük Fuat” ise Münih'teki Fuat Üzümez'dir.

Fuat, ne yapar yapar, definenin en önemli sikkelerini çıkarmadan kendisine ayırır. Bu işten para kazanmakla birlikte, bu gizleme işinden dolayı başı çok ağrıyacaktır. Ölümünden önceki bir trafik kazasında ayağı

A N T İ K A T A L A N I

Demeter, ekinleri simgeler

Bereket tanrıçasıdır. Ekinleri ve özellikle buğdayı simgeler. Zeus, Persephone'nin yılın üçte ikisini yani çiçek açma ve meyva verme zamanını annesi Demeter ile kışı da kocası Hades ile geçirmesine karar vermiştir. Mevsimler ve üreme ile bağlantılı bu öyküdeki Demeter, heykellerde genellikle kolunda içi meyve dolu bir bereket boynuzu ile gösterilir. Zaman zaman bir çocuk taşıdığı olmuştur. Bu gösterime bazı değişikliklerle kısmeti simgeleyen Tykhe ile barışı anlatan İrini de uyar. Üçü arasında en önemli belirlemeyi heykelin başındaki öğeler ortaya koyar.

Fuat Aydın'ın ya da Kapalıçarşı'daki adıyla “Küçük Fuat”

Türkiye'de “Sait”, Kanaat da “Toni” Aydın.

kırılacaktır. Bir söylentiye göre ayağı trafik kazasında değil, antika babalarının kırılmıştır. Acaba polis, “Küçük Fuat”ın herhangi bir kişi var mıydı, yok muydu bunu araştırdı mı? Var idiyse acaba kimdi? Doğrusu araştırmaya değer...

1900 antik Yunan gümüş sikkelerinden oluşan definenin en önemli bölümü daha sonra Boston'da üç Amerikalı ortağa 3.5 milyon dolara satılmıştı.

Bu arada definenin kokusu Antalya'da ortaya çıkmaya, po-

lis de tutuklamalara başlayınca Fuat Aydın, Kapalıçarşı'nın Nuruosmaniye girişindeki sarraf dükkânını adamlarına terk edip “tedavi” adı altında soluğu Münih'te alacaktır.

Burada kendisine “dostları” bakacaktır. Vize sorunu nedeniyle Almanya-Avusturya arasında girdi-çıkı yaparken Ankara polisinin “görüldüğü yerde tutuklanıp idaresini” isteyen Interpol telsizleri yüzünden Almanya'ya yeniden bir daha girmekte zorlanır. Süryani olduğu nu söyleyerek Alman makamları-

Bereket Tanrıçası Bereket Tanrıçası Demeter heykelinin kaçırılmaya teşebbüs olayı 18 Haziran 1988'de olmuştu. İstanbul'da Atatürk Havaalanı'nda yakalanan heykel Fuat Aydın'ı aitti.

Küçük Fuat Fuat Aydın, Kapalıçarşı esnafınca “Küçük Fuat” olarak bilinir. Bir rakip grubun ihbarı üzerine İstanbul Mali Şubesi'nce yakalandığında, basına “yüzyılın definesini kaçıran antikacı” olarak tanıtıldı. Elmalı Cezaevi'nde şimdi 5 yıllık cezasını çekiyor.

2 ayrı sandık 24 Eylül 1987 ve 29 Nisan 1988'de aynı kişiler, aynı yöntemlerle iki ayrı sandığı, aynı adrese göndereceklerdi.

Sevkiyatların biri, insan boyundan büyük bir Roma İmparatoriçesiydi.

rından iltica hakkı isterse de ver-

gilmez. Daha sonra İstanbul'a dönmeye karar verir. Bir İngilizce ait sahte pasaportla Türkiye'ye geri döner. Kendisinin bana anlattığı doğruysa, “Elini kolunu sallayarak Kapıkule'den trenle Türkiye'ye girer.” Çarkını çalıştırmaya, sağa sola yeni havaleler gönderip mallar (sikkeler, defineler, mezar taşları, heykeller, kap ve kaçaklar) almaya başlar.

Haziran 1988'de “Elmalı Definesi”nin içyüzünü açıkladı-

ğında, firari Fuat Aydın, Türkiye'de “icra-i faaliyet” ediyordu. İçişleri Bakanlığı “kırmızı bülten”le Interpol'e arattığı Fuat Aydın'ın İstanbul'da iki yıldır antika kaçırdığının farkında değildir.

Olayın uzantısı olarak Ordu'da bir komiser yardımcısının da karıştığı olayda Antalya Emniyet Müdürlüğü Mali Şube yetkilileri, 1989 yılının başında başarılı bir operasyonla gerçekten çok yeni ve önemli bir kaçakçılık olayını Alanya'da ortaya çı-

(Arkası 19. Sayfada)

Roma imparatoriçesi nasıl uçtu?

(*Baştarafta 20. Sayfada*)

karırlar.

1402 adet Roma gümüş sikkesini dağılmadan ele geçiren mali şubesinin yetkililerine ne kadar ikramiye ödendiğini, daha doğrusu hâlâ ödenip ödenmediğini bilmiyorum. Bildiğim bir yıldır ödenmediğiydi. Bundan sonra niye antika yakalasınlardı. Oysa bunun yerine kaçakçılığa karış kullarını kıpırdatmama bedeli olarak daha çok kazanabilirlerdi.

Olayın sanıklarından **Hüseyin Şahin**, öyküsünü anlattıktan sonra bir bölümünde şöyle konuşuyor:

“Mustafa Zavlak, 120 adet sikke getirdi. Kendisine tanesi 40-60 bin lira eder, dedim. İstanbul’da tanıdığım Fuat Aydın’er’i aradım. 120 sikkeyi anlattım. Tanesini 40 bin liradan alacağımı söyledim.

Bunun üzerine bana Alanya İş Bankası şubesi aracılığı ile 5 milyon liralık havale gönderdi. Mustafa’ya 4,5 milyon verdim. Yarım milyon da kendime ayırdım.”

Fuat Aydıner bir rakip grubun ihbarı üzerine İstanbul Mali Şubesi’nce Kapalıçarşı’da yakalandı. Basına **“Yüzyılın Definesi”**ni kaçırın antikacı olarak tanıtıldı. Bu fırsattan yararlanarak kendisiyle bir saate yakın bir süre konuştum.

Lefter gibi kıvrak

Günü gelince Küçük Fuat ile olan bu konuşmalarımı yayımlamak isterim. Ancak bu arada Küçük Fuat’ı övmek zorundayım. En ciddi koşullar altında sempatik espriler yapan, başkaları ile çaktırmadan dalgasını geçen, bıçkın, Türkiye’de bu işi Lefter’in kıvraklığı ölçüsünde becerebilen ilk beş kişiden biri olduğunu rahatlıkla ve övgüyle söyleyebilirim.

Fuat Aydıner, Elmalı Definesi nedeniyle önce Antalya’ya, oradan da Elmalı’ya gönderilir. Şimdiye kadar Türkiye’de eski eser kaçakçılığından en ağır cezaya çarptırılan kişi olur. Elmalı Cezaevi’nde şu anda yaklaşık beş yıllık cezasını çekiyor.

Bu sırada 1402 sikkelik Alanya definesi olayı patlak verince hakkındaki suçlamaları şu sözlerle yalanlar:

“Hüseyin Şahin’i tanımıyorum. Bu kişiden 1402 adet Roma sikkesi almadım. Alanya İş Bankası şubesine 5 milyon lira havale çıkarmadım.” (Alanya Savcılığı ile İş Bankası yetkilileri, acaba Fuat Aydıner gerçekten Hüseyin Şahin’e 5 milyon dolar gönderip göndermediğini biliyorlar mı?)

Aydıner bağlantılı öteki olayları arttırmak çok kolay. Ancak yerimiz sınırlı.

İstanbul havaalanında bir Demeter

Yeşilköy’deki Atatürk Havaalanı’na ilişkin suçlar Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi’nin sorumluluk bölgesine giriyor. Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 1988/349 sayılı kararı oldukça ilginç.

Bu konulara ilgi duyan okurlar Atatürk Havaalanı’nda yurtdışına kaçırılmak istenen insan boyundan büyük, 600 kiloluk mermer heykel olayını herhalde anımsarlar. Bereket Tanrıçası **“Demeter”**in kaçırılmaya teşebbüs olayı Elmalı Definesi’ni Cumhuriyet’te açıklamamdan tam iki gün önce 18 Haziran 1988’de olmuştı.

Havaalanında KLM kargosundaki bir görevli, o gün Amsterdam’a gidecek uçağa yüklenen kargoya nezaret ediyordu. Sıra, bir tahta sandığın yüklenmesine gelmişti. Elindeki kâğıtlarda ağırlık 200 kilo diyordu ve içinde oyuncak kalıpları vardı. Uçağa 200 kiloyu yüklemek ile daha fazlasını yüklemek arasında fark vardı. 200 kilo olduğu söylenen bu sandığın yüklemesi sırasında bir sorun çıktı.

Sandık çok, ama çok daha ağırdı. Bir gariplik vardı. Tartıldı, 600 kilo geldi. Gümrük belgeleri ise 200 kilo diyordu. Görevli gümrük yetkilileri yerine durumu mali polise haber verdiler. Sandık açıldığında herkes şaşırmıştı. Oyuncak kalıpları yerine nefis bir Demeter heykeli yatıyordu sandıkta. Polis derhal soruşturmasını yaptı. Sorumlularını yakalayıp savcılığa sevk etti.

Belgelerde gönderici olarak Sun Trans Ticaret AŞ’nin adı vardı. İsmi var, cismi yok bir şirketçe gönderilen sandık Amsterdam’dan sonra Münih’te Maximillian Plaza 12 adresine gidecekti. Bu adresin kime ait olduğunu yine zamanı gelince açıklayacağız.

Tutuklamalar, ifadeler, yargılanmalar, mahkûmiyetler birbirini izledi. Bu arada Kapalıçarşı’da Antalya yöresindeki antik Pamfilya stilindeki bu heykelin Fuat Aydıner’e ait olduğunu duymayan kalmamıştı. Ancak kendisi Elmalı Definesi’nden dolayı Interpol ve (nezaketen) İçişleri Bakanlığınca da arandığı için gümrük işlemleri sırasında ön plana çıkamamıştı.

Sun Trans Ticaret AŞ adına sevkıyatı Sait Aydıner yapmıştı. Sait hem küçük hem büyük Fu-

at’ın akrabasıydı. Olay üzerine firar etti. O gün bugündür polis kendisini arıyor. Bakırköy Birinci Ağır Ceza Mahkemesi kararında Sait Aydıner’den **“İstanbul’da belli ikâmeti yok, bimekân takımından”** diye söz edilmiş olması onuruna dokunmuş olabilir.

Tony mi Sait mi?

Sait Aydıner’in mekânının nerede olduğunu açıklamak bana düşmez. Ancak yetkililer Kanada’nın başkenti Montreal’deki Türk Büyükelçiliği’ne sorarsa İlyas oğlu Behiye’den 1947’de doğma Sait Aydıner’i babasının adını taşıyan ithalat ve ihracat şirketindeki ya da öteki adreslerine ya da New York ve Münih galerilerini gezerken bulabilirler. Yalnız Kanada’da adı **Sait** değil **Tony**’dir. Firardaki bu Türk ve Kanada vatandaşının izini elleri ile koymuş gibi bulmaları işten değildir.

Heykel, havaalanında yaka-

landığı, ele geçtiği gün basın **“Demeter kurtuldu”** başlığını atmıştı. Gazeteler, olayı özetlemiş, tüm polis ve adliye muhbirlerinin geleneksel ifadesi ile **“İlgiller soruşturmayı derinleştirmeye başladılar”** sözleri ile noktalamışlardı. Acaba meslektaşlarım **“yüzey”**deki bu habere geniş yer ayırdıkları halde **“derinlik”**te yatan daha büyük olayları neden izlememişlerdi? Oysa izleselerdi şu gerçeklerle karşılaşıp rakiplerini atlatacaklardı:

1. Aynı kişilerin 24 Eylül 1987’de ve 29 Nisan 1988’de aynı yöntemlerle iki ayrı sandığı aynı adrese gönderdiklerini de öğreneceklerdi.

2. Sevkıyatın Amsterdam üzerinden gideceği tüm ortak son durağın Münih’te Maximilian Plaza 12’deki Artemis Galerisi’nin Münih ve Cenevre’deki depolarının varlığını saptayacaklardı.

3. Her sevkıyatın Almanya’-

daki gümrük komisyoncusunun Leber Finger ve Frantager (Almanca kelimelerin Türkçe okunuşudur) olduğunu göreceklerdi.

4. Bu sevkıyatların birinde gönderilenlerden biri de yine insan boyundan büyük bir Roma imparatoriçesiydi. Peçesiz, saçlı, ancak hangi imparatoriçeye ait olduğu belli olmayan, giyimli, çenesi ile boynu arasında kırığı olan mermer heykel kaçmıştı.

5. Heykelin orijinal sahibinin antik Pamfilya içinde kalan (günümüzdeki Antalya’nın Perge ve Side kentlerinin bulunduğu yöre) bir turistik beldenin kıdemli bir muhtarına ait olduğunu belirleyeceklerdi.

Özal’ın ziyaret öncesi

Roma imparatoriçesinin bugün nerede olduğu sorulabilir. Yanlış anımsamıyorsam, bu sorunun yanıtını bugünkü yazımın başında vermiştim. Texas’ın San

Antonio Müzesi’ni önceki yıl Houston’a uğramadan önce Cumhurbaşkanı **Turgut Özal** (başbakan) olarak gezmişti. O zaman Roma imparatoriçesi müzede değildi. Ama bir başka dev bronz heykel vardı. Özal gelmeden bir hafta önce sergiden çekilmişti.

San Antonio Müzesi’nden New York Metropolitan Sanat Müzesi yöneticiliğine dört ay önce geçen **Carlos Picon**, bu eseri müzeye kazandırmıştı. Pazarlığını bir antika galerisi ile bizzat kendisi yapmıştı. Ancak parasını bir başka kişi ödemişti. Ödeyen Teksaslı zengin bir hukukçuydu. Müzeye daha önce neler bağışlamamıştı ki. Avukatlık firmasının ayrıca petrol bağlantısı vardı. Haftalık ciro-su 2 milyon dolardı. Gerek Picon ve gerek hukukçu zengin kişi Amerikalıların **“neşeli çocuk”** dedikleri cinstendi.

İnsanın aklına bir soru geliyor:

Demeter yakalanmadan önce iki ayrı seferde uçakla aynı adrese, aynı nitelikte kaçakçılık yapıldığını, Türk gümrük ve İstanbul emniyet yetkilileri saptadığı halde, neden İçişleri, Kültür, Adalet bakanlıkları ellerindeki bilgi ve belgeleri Dışişleri Bakanlığı’na aktarıp Alman hükûmetine bir nota verdirmediler? Neden, **“oyuncak kalıbı”** ya da **“eşantıyon, yedek parça”** diye kaçırılan Türkiye’nin tarihsel ve kültürel mirasının geri verilmesi için işbirliği yapmadılar? Neden gidenlerin peşine bile bile düşmediler?

“Giden gider, kalan sağlar bizimdir” düşüncesinde olan bu yetkililerin mantığını anlamak doğrusu güç. Siz bu yetkililerin yerinde olsanız ne yapardınız ya da verdiğiniz vergilerden maaşlarını alan bu ilgisiz yetkililere ne yapardınız?

Yarın: Herkül’ün 13. işi.